

СХЕМА АНАЛІЗУ БУКВАРЯ

ПІДГОТУВАЛА

СТУДЕНТКА ГРУПИ НО-18

АГРАФОНОВА ОЛЕНА

ПЕРЕВІРИЛА: АКПИНАР Л.Е.

В освітній системі України, як і інших демократичних країн світу, Державний освітній стандарт може бути реалізований різними варіантами навчальних програм і відповідних підручників. Учитель початкових класів постав перед проблемою вибору. Перехід на систематичне навчання дітей із шестирічного віку викликав значний інтерес у методистів початкового навчання, творчих учителів і видавців навчальної літератури до проблеми підручника з навчання грамоти.

У загальноосвітніх школах з українською мовою навчання можуть функціонувати різні букварі, рекомендовані Міністерством освіти і науки України. Але, крім цього, майже щороку в Україні створюються і проходять апробування нові підручники і навчальні посібники з навчання грамоти. Окремі з них, безумовно, несуть у собі певну новизну, ознаки творчості, оригінальні прийоми і підходи до початкового навчання читати.

Особливим розмаїттям характеризується художнє оформлення букварів. Інколи захоплення оригінальністю, яскравістю, не прийнятною для навчальної книги надмірною образністю букварних ілюстрацій не сприяє, а навпаки, шкодить навчальному процесу, відволікає увагу учнів від основних завдань, які стоять перед ними саме в цей, початковий, етап опанування рідної мови.

З огляду на зазначене вважаємо за доцільне запропонувати вчителям орієнтовну схему аналізу підручника з навчання грамоти, яка охоплює різні його компоненти і виявляє співвідношення з відомими методами і прийомами, що застосовуються в сучасній початковій школі.

I. Вихідні відомості про підручник.

1. Автор (авторський колектив).
2. Назва видавництва, рік видання.
3. Обсяг (кількість сторінок), розміри, вага.
4. Загальна відповідність Державному освітньому стандарту.
5. За якою програмою створено підручник (державною, авторською)? Наявність опублікованої в педагогічній пресі авторської концепції щодо створення підручника з навчання грамоти, її основна суть.

II. Добукварна частина.

1. Обсяг (кількість сторінок).
2. Які основні програмові завдання розв'язуються в цій частині підручника?
3. Яку систему умовних позначень обрано для формування в учнів узагальненого уявлення про одиниці мови і мовлення — речення, слово, склад, звук? Якою мірою умовні позначення відображають лінгвістичну природу кожної мовної одиниці, її істотні ознаки?
4. Як зміст ілюстративного матеріалу (сюжетні ілюстрації, предметні малюнки) сприяє розвитку мовлення учнів, збагаченню їхнього словникового запасу?
5. Наявність у цій частині підручника матеріалу, призначеного для формування в учнів загальнонавчальних умінь і навичок, зокрема організаційних, загальнопізнавальних.

III. Букварна частина.

1. Послідовність вивчення букв українського алфавіту. За яким принципом, дидактичним міркуванням це здійснено?
2. Чи ділиться букварний період на етапи? У чому це виявляється? Чи співвідносяться ці етапи із сучасним методом навчання грамоти?
3. Наявність у підручнику системи звукового і звуко-буквеного аналізів. Співвідношення часткового й повного аналізів.
4. Які букви (на позначення голосних і приголосних звуків) винесено на початок букварного періоду? Яка система їх подачі на сторінці чи сторінковому розвороті букваря?
5. Чи застосовано в букварі вправи на формування способів читання? Які одиниці мови лежать в основі способу читання? Чи дотримано науковий підхід до поділу слів на склади?
6. Характеристика системи підготовчих вправ перед читанням мікротекстів, текстів (колонки слів, принципи їх укладання; матеріал для звуко-буквеного синтезу; для відпрацювання способу читання, для розвитку мовлення й мислення).

7. Спосіб ознайомлення з читанням слів, у яких наявні м'які приголосні звуки. На якому етапі букварного періоду відбувається це ознайомлення?

8. Яку систему вивчення букв **ь, я, ю, є** запроваджено в букварі? Наскільки ця система співвідноситься зі звуковим значенням цих букв в українській фонетиці і графіці?

9. Аналіз текстів букварного періоду (доступність, художність, відповідність дитячим інтересам). Співвідношення прозових і віршових текстів. Виховний потенціал текстового матеріалу. Чи використовуються тексти, надруковані рукописним шрифтом? Їх призначення в букварі.

10. Наявність у букварі текстів, що належать до так званих малих жанрів (зазначити ці жанри), їх зв'язок з іншим навчальним матеріалом сторінки або розвороту — дотримання логіко-методичної та тематичної цілісності матеріалу на опрацювання літер (показати вдалі і невдалі приклади).

11. Наявність і функції матеріалу післябукварного періоду навчання грамоти, його спрямованість на забезпечення принципу перспективності в навчанні молодших школярів рідної мови.

IV. Художнє і технічне оформлення букваря.

1. Зміст обкладинки, наскільки вона відображає специфіку і функції підручника з навчання грамоти.
2. Оформлення форзаців: яку інформацію вони несуть для учнів у процесі опанування грамоти.
3. Наявність апарату орієнтування в підручнику, його логічність і доступність для шестирічних першокласників.
4. Цілісність художнього оформлення книги, дотримання певного стилю в подачі ілюстрацій.
5. Загальний макет підручника: побудова сторінкового розвороту, наповнення його різноманітними навчальними елементами, їх дидактична доцільність і ефективність для успішного засвоєння нової літери.

6. Наявність у букварі ігрового матеріалу, його дидактичні функції та роль у забезпеченні інтересу учнів до навчання.

7. Відповідність шрифту державним стандартам та віковим особливостям шестирічних першокласників.

8. Аналіз побудови сторінок і розворотів букваря з погляду загальних гігієнічних вимог до підручника: обсяг текстів, довжина робочого рядка, довжина речень, кількість слів на сторінці, які вимагають окремого тлумачення, тощо.

V. Висновок про підручник, його загальна науково-методична оцінка.